

Milosevits Péter

London, Pomáz

(Részletek a regényből)

Milosevits Péter (Budakalász, 1952) író, irodalomtörténész. Tanulmányait szerbül és magyarul írja, míg szépirodalmi művei főleg szerb nyelven születnek, s alkalmanként saját maga készít belőlük magyar fordítást. Könyvei és írásai Magyarországon és Szerbiában jelennek meg (öt regény, egy verses- és egy novelláskötet, illetve négy tanulmánykötet és három irodalomtörténeti monográfia). Budapesten él.

Milosevits Péter regénye, melynek idei második kiadását a belgrádi könyvvásár egyik kiemelt eseményeként jegyezték, az 1990-es évek első felében íródott, s az akkori idők hangulatát tükrözi a pomázi főhős és egy londoni lány szerelmi történetében. Magyarországon éppen összeomlik a kommunista rendszer, a magyarországi délszláv közösség felbomlik, a háború közepete széthulló Jugoszláviából érkeznek a menekültek... A történelmi háttér elemei és a főhős életének mozzanatai mozaikszerűen illeszkednek egymáshoz a főhősre fókuszáló és az ő szemszögéből szóló elbeszélő előadásában.

A láthatárt

A láthatárt eltakarta egy irdatlan hímtag.

Icsvics hanyatt fekvve hevert a Hyde Park pázsitján, s a felhőket bámulta, amikor az ügyeletes bobby elvezetett egy ősze csavarodott hippit, aki nudista strandon érezte magát, holott Londonban május elején nincs még kánikula. Icsvics ebből is látta, mi az angol hidegvér: a veterán virágyerek meg sem borzongott; peckesen ment a rendőr előtt, ritkás haja és szakála fehéren lengett, mint az esküvőn meghibbant menyasszony fátyla.

A nyugágyban sütkérező angolok jellegzetes kimértségükben rá se hederítettek a jelenetre; szemöldökét csak egy kevésbé jellegzetes házaspár vonta össze, de Icsvicsnek valami azt súgta, hogy japánok.

Orájára pillantva ráeszmélt, hogy igyekeznie kell, noha az elmúlt napok tapasztalatából tudta, hogy Twistnének nem erénye a pontosság. Icsvics viszont nem ismerte a várost, ráadásul rutintalan utazó volt. (A térképen csak úgy igazodott el, ha a valósággal megegyező irányba fordította, ám

akkor nem tudta elolvasni a fejtetőn álló betűket.)

London iránt pedig különös averziót is érzett: az angol főváros jelképezte mindazt, ami Twistnét elválasztja tőle. Ugyanakkor tudta, hogy az asszony javarészt Londonnak köszönhetően lett azzá a nővé, akihez foghatót ő sohasem ismert. Ékkőfogalatként öleli körül, de egyben fogva is tartja őt a város, és az asszony nem tud, s talán nem is akar kiszabadulni belőle. Icsvicsnek pedig annyi adatott, hogy idejőjön látogatóba. Bámészkodni, mint a turisták. Vagy mint a gyerekek az állatkertben. Itt úgy mondják, Zoo.

Évezredek súlyával

Évezredek súlyával a lábában, Icsvics feltört sarokkal és súlyos izomlással kászálódott ki az ágyból, komótosan – a cipőhúzást halogatva – majszolta a reggelit, majd hazatelefonált, de nem Pomázra, hanem az óbudai garzonba, melyet a Babics Baba kedvéért bérelt; a lány most ott lakik, amíg Icsvics hazatér Londonból, vagy amíg véget ér a jugó háború. Már minden tagköztársaság kivált, csak Bosznia van hátra. Hacsak be nem indul Montenegró és Koszovó is, de Icsvics ezt kizártnak tartotta.

– A házra vigyázol-e? – tudakolta, mert Babics Babát ismerve azon se csodálkozott volna, ha az óbudai tűzoltóparancsnok veszi fel a kagylót. De a Baba rutinosan ellentámadásba lendült, s London iránt érdeklődött, mint egy földrajztanárnő. Van-e ott valami poén? Például mint Velencében a gondolák.

– Hogyne. Taxik. London tele van taxival, mint a görögdinnye maggal. Olyan feketék. A buszok meg pirosak.

Az egész város piros-fekete, mint a Milan.

– Az Obrenovics?

– Majom. Nem király. Focicsapat.

Műveletlenségét leplezve, Babics Baba gyorsan másra terelte a szót. Reméli, hogy Icsvics látott azért valami érdemlegeset is a taxikon és focicsapatokon kívül. (Azt sem tudta tehát a Baba, hogy a Milan nem angol, hanem olasz klub.) Icsvics talán mégis kinyitotta a csipáját, ha már egyszer odaette a fene, ahová a Baba nem mehetett vele a nemzetközi embargó miatt érvénytelen jugó útlevelével, mire Icsvics, elhallgatva azt, hogy a Baba nem az útlevélhiány, hanem a nőfölösleg miatt nem mehetett vele Londonba, eldicsekedett a British Múzeummal.

– Feltörte a lábamat a cipő.

– Mondtam, hogy ne a vadonatúj tornacsukában menjél ilyen hosszú útra.

Icsvics megunt. Azonkívül mindjárt itt a bejárónő, neki fel kell szívdnia. Azt mondta hát összegezve a Babának, hogy a British Múzeumban sok érdekeset látott a szerbekkel kapcsolatban. Például azt, hogy a rigómezei csata másképp játszódott le, mint ahogy a szerb történelemkönyvek állítják. Itt úgy néz ki, hogy a szerbek támadták meg a törököket, de erről most nem mondhat bővebbet, mert lehallgatják a telefonját, hiszen Icsvics a magyarországi nemzetiségi tévéműsor, a *Szerb panoráma* operatőreként a nemzetközi hírszerző ügynökségek érdeklődésének fókuszában áll, mire a Baba megjegyezte, hogy ezt korábban is elmondhatta volna, hiszen ezek szerint őt is lehallgatják, ha Icsvics telefonját használja. Icsvics erre a telefonszámla várható magasságát kezdte firtatni, de a lány idegesen közbevágott:

– Ki a bánat hallgatja le a telefonodat?

– Mindenki. A mieink, a tieitek és az övéik. Az elvtársak és a testvérek, a kommunisták és a kapitalisták. Az Interpol, a KGB, a magyar rendőrség és a szerb kémelhárítás. Budapest, Belgrád, London, Pomáz.

Brigitte Bardot aktfotója

Brigitte Bardot aktfotója az 1960-as években lázba hozta Pomáz ifjúságát.

Icsvicsék pajtájában minden este szólt a zene, magnóról vagy élőben: Csuri úr furulyán és tamburán játszott, Icsvics viharvert gitáron és köcsögökön csörömpölt, s a pomázi tizenévesek úgy jártak ide, mint a klubba.

Mindent elkövettek azért, hogy a szocializmus erkölcsileg megbukjon! Fiatalon dohányoztak, alkoholt ittak, nyugati zenét hallgattak, honi lányokat tapiztak, illegális szakirodalmat, azaz rockmagazinokat és szexlapokat olvastak.

A Bravo és a Dzsuboksz magazinon kívül, Icsvics újvidéki unokahúgának köszönhetően, eljutott a pajtába egy Playboy is, melynek címlapján Brigitte Bardot tündökölt meztelenül.

Csuri úr és Icsvics éppen a *Sárga tenger alattjárót* játszotta, amikor Bardot képe a fiúk szeme elé tárult. Csak úgy kapkodták ki egymás kezéből a jellegzetes francia idomokat, és akkori szlengeben pöröltek egymással a látahatási sorrendről.

De Icsvics is beszélt az akkori szlenget, el lehet hát képzelni, milyen szavakkal firtatta, mi legyen hát: szex vagy zene. S mivel tizenéves korában még őszinte az ember, Pomáz ifjúsága azt felelte:

– Kuss legyen, vili?

– Vagyis szex?

– Eltaláltad, észkombájn.

Icsvics erre közölte, hogy a kangörccstől szenvedőknek ott a létra.

Menjenek fel a padlásra, mert ott van az utazási iroda.

– A reisebüro. Ott ül a bíró, és rejszol.

Mint a janicsárok az egri vár falára, úgy kúsztak fel, csak sikeresebben, a pomázi kamaszok Icsvicsék padlására a pucér Brigitte Bardot fényképpel.

Icsvics döbbeneten pillantotta meg Vakilármát, aki világtalan volt és folyton kiabált. Ő is a létra körül tülekedett, mint a kiskutya, hiába lökdösték, hogy mit akar ó – nézni?

Mikor felkapaszkodtak, valaki leordított, hogy pontosan hol is van a padláson az a hely, ahol Icsvics szokott tárgyalni a reisebüroval.

Icsvics adekvát szleng diskurzust kondicionáló verbális reflexióját elnyelte a padláson felhangzó heves szóváltás, melyet követően lángok csaptak a cserepek felé.

Ugyanis a padlás sötétjében Brigitte Bardot jellegzetes francia idomai-ból nem látszott semmi. S bár akadt olyan fiú, aki emlékezetből is lihegni kezdett, zömük mégis látni szerette volna Bardot-t. Többen gyufát gyújtottak, s a széna tüzet fogott.

– Fire! – intónálta Icsvics Jimi Hendrix dalát, mint Radics Béla az Ifiparkban, amikor kigyulladt a hangfal. Radics foggal tépte a húrokat, taposta a torzító pedálját, s úgy látszott, lezuhan a közönség fejére, miközben a háta mögött lángolt a színpad, amely előtt a magyar ifjúság színe-java táncolt, míg odalenn a kaszinó mögött a szocializmus szerény fényeiben pislákoló esti Budapest tükröződött a Duna felcsillámló vizén a Lánchíd és az Erzsébet híd között ringatózva.

Pomázt Csurri úr lélekjelenléte mentette meg a tűzvészstól; letette a tamburát, felmászott a padlásra, és bőrdzsekijével csapkodni kezdte a lángoló szénát.

Példáját követték a többiek, a fiúk levették a lányok ruháját, és azzal oltották a tüzet, melynek fényében a bugyis bakfisidomok egybemosódtak a Playboy címlapképével, amiképpen a fiúk szemében is összekeveredett az álom a valóval.

A káprázatnak Vakilárma sem tudott ellenállni.

Ő a téeszelnök lányát markolászta, s azt lihegte a fülébe:

– Brigitte Bardot, Brigitte Bardot!

Szerelem

Szerelem dolgában Icsvics számos nyelvtani nehézséggel küszködött. Szerbül ugyanaz a szó fejezi ki a szerelmet és a szeretetet; ugyanúgy mondják azt, amiről a papok prédikálnak, és azt, amit az ágyban csinálnak (de nem a papok). (Bár a szerb papok igen: a pravoszláv pópák számára kötelező a házasság. Talán a nyáj nyugalma érdekében.) Icsvics csak a nők intelligenciájában bízhatott: nyilván rájönnek, hogy nem pusztán felebaráti szeretetből cibálja a bugyijukat.

Nagyobb gondot okozott a szavak érzelmi töltete, a szókincs holdudvara. Icsvics nyelvi lelkületében az intim testrészeket jelölő kifejezések szerbül a csecsemő- és gyermekkor érzelmi szintjén rekedtek, ezért csak a magyar nőkkel tudta verbálisan színezni a szexet, míg a szerb csajokkal némán lihegett, s ha mégis megszólalt, akkor a nándorfehérvári csatáról és a szentendrei szerb múzeum szentképeiről dorombolt.

Aztán bejött az angol.

– Hello, I love you, won't you tell me your name?

(Szia, szeretlek, elárulnád a neved?)

Ilyen művelten, egy Doors-idézetrel szólította le az angol lányt 1976 telén a Tátrában. Akkor mindössze ennyit tudott angolul, illetve még egy tucát hasonló frázist a beatzenéből. Főleg a dalok címét ismerte, mert azokat a Cseke és a Komjáthy is bemondta angolul, a magyar fordítás előtt. (Bors őrmester Árva szívek klubjának zenekara.)

A lány, akit akkor még nem hívtak Twistnének, nem lepődött meg. Tekintetét Icsvicsre emelte, s komolyan, mint akitől azt kérdezik, jobban van-e a beteg, azt felelte, igen, ő is szereti őt.

– Yes, I love you, too.

S mivel Icsvics arckifejezése elárulta angoltudásának korlátait, a lány amúgy síruhásan Icsvics nyakába ugrott, s forró csókot lehelt, kissé ügyetlenül, a füle mögé.

Icsvics pácba került, mivel egyetlen Beatles-számot sem ismert a nyakba csorgó hideg hólé dacára érzett elementáris vonzalomról, ezért műveltségi idézet nélkül átnyalábolta a nőt, aztán úgy maradt, kissé meggörnyedve, mert érezte, hogy egész életében erre várt, s örökké erre várt volna, ha most nem következik be.

Ha nem megy fel a Tátrába, sohasem botlik bele ebbe a nőbe. A sors kezét látta ebben, hiszen véletlenül keveredett oda filmfőiskolás társaival, mert valaki lebetegedett, s már be volt fizetve a szállás. A borókapalinka alacsony árának felcsillantásával rávették, hogy jöjjön síelni, holott szánkozni is alig tudott.

Naphosszat mászkált a gerincen, közönyösen szemlélve a sílift előtt kígyózó sort. Ekkor akadt meg

a szeme a lányon, aki leplezetlen csodálkozással bámulta őt, amint a sportolási szándék legcsekélyebb jele nélkül ódöng tornacipőben a hóban, mint akinek semmi köze az egészhez. Eleinte, vallotta be a lány, civil ruhás rendőrnek nézte őt, bár furcsának találta, hogy a szocialista sítábor őrei naphosszat pálinkát vedelnek nyilvánosan.

Mert Icsvics bársonyzekeje zsebéből állandóan egy üveg boroviczka kandikált ki, és a sílift mögött, a felhőbe vesző gerincen úgy emelgette a szájához, mint angyal a harsonát. Messziről úgy tűnt, mintha a világ tetején trombitálna, közvetlenül az Isten fülébe.

Szürkületkor eltűnt a gerincről. A hegy fölött üresen tátongott az ég. A lány azt hitte, hogy a kordzakós alak elszállt a ködben.

Aztán váratlanul elébe toppant a sībüfé ajtajában:

– Hello, I love you, won't you tell me your name? – kérdezte Icsvics, a lány pedig azt felelte, hogy „yes”.

Nem tudja elhinni

Nem tudja elhinni, mondta Icsvics, hogy Twistné tizenhét éven át nem is sejtette, mi történt valójában.

A Canal Grande partján ültek egymás vállára hajtott fejjel. Nézték a templom tükörképét a lábuk alatt csillogó vízen, s érezték a hátuk mögött tornyosuló márványkolosszus roppant tömegét és a semmibe pergett tizenhét év súlyát. Az évek súlyát és csöndjét, amelyet most is csak tétova szavakkal mertek meg-megtörni.

– No. Nothing – suttogta az asszony Icsvics nyakába. Semmit nem írt neki erről. Egyszerűen nem jött több levél, tette hozzá Twistné. Hang-

jában nem volt szemrehányás, csak valami kérgesség; az erőé, amely a tizenhét év elviseléséhez kellett.

Icsvics érezte, hogy e jól megőrzött és betemetett bánathoz képest, melynek másik fele nála van eltemetve, az útlevélsztori ostobán hangzana. Nem kapott útlevelet! Hát aztán? Jöhetett volna a dróton át, mint annyian. Vagy átúszhatta volna az Adriát, mondjuk Dubrovniknál. Itt van Velenice a szemközti parton.

Ő azonban megsértődött! Hogy-hogy nem mehet, ahová akar? Úgy tett, mint a katonaságnál, ahol rögtön az elején kimenőt kért, de a lögyakorlaton elért szerény (konkrétan nullás) eredménye miatt elutasították, ezért soha többé nem kért semmit, s tizenegy hónapig egyszer sem hagyta el a laktanyát, hogy rendes katonához méltóan körbehányja a kecskeméti főteret. De Twistné előtt ezzel sem érvelhetett; a tétek súlya nem volt összemérhető. (Az asszonynak fogalma sincs róla, mekkora a kecskeméti főtér.)

Esetleg ha elmondja, mennyire berúgott, amikor kiderült, hogy nincs útlevél. De ezt úgyszem tudná elmondani, mert neki is csak másnap mesélték a Bikában. Mindössze arra emlékezett, hogy fél óráig állt a falnak támaszkodva a Csengery utcai rendőrség előtt, melynek első emeletén Szabó Béla százados az arcába nevetett.

A tiszt jellegzetes szocialista típusú irodai íróasztal mögött ült kopszon, mint a feje fölött jellegzetesen lógó Lenin.

A százados értékeli a fiatalember humorát. (A félpuha diktatúra idején, az 1970-es években a szervek már nem mindig elvtárszták le az embert.) Nagyon vicces, ahogy Icsvics agyafúrtnak megjátssza a hülyét. Ewel próbálja kendőzni, hogy a rendőrsé-

get nézi hülyének. Azt hiszi, hogy a kezébe nyomják az útlevelet, s kimennek a Ferihegyre eljátszani a *Nászindulót*.

Icsvics ekkor még biztosra vette, hogy útlevéllal a zsebében fog kísétálni a szobából.

Nem kell ide *Nászinduló*, neki esze ágában sincs megnősülni, főleg nem Londonban, hiszen a tavaszi szünetre kéri az útlevelet, nyáron pedig államvizsga. Nincs az a hülye, aki ilyenkor dobbantana, világította meg az összefüggést Icsvics, de Szabó Béla százados fölényes gúnnyal pislogott, mint a pacsirták közé keveredett héja. Sokkal csalafintább szitákon átlátott már ő. A fiatalember éppen azzal árulta el magát, hogy túlbiztosította a tervet. Tipikus dilettantizmus. Egy vérprofi az államvizsga másnapján akarna menni, mert az annyira gyanús, hogy valószínűvé teszi az ártatlanság tényének fennforgását.

Úgy tűnt, ezzel el is dőlt a szócsata, de Icsvics még nem játszotta ki az adut.

Nem hitte, hogy szükség lesz rá, közölte remegő hangon, ezért az útlevelkérő lapon elmulasztotta megemlíteni, hogy májusban jön a Knoflicsek.

– Á! Ó! A Knoflicsek! Akkor persze más a helyzet! Röpküljön csak Londonba, mint a páva, édes fiam.

Valami ilyesmi hangzott volna el a Csengery utcában, ha Szabó Béla százados tudja, ki az a Knoflicsek. Hogy a Knoflicsek a filmszakmában olyan, mint a Puskás a fociban: a prágai filmakadémia operatőrlegendája, aki májusban egy hónapra Pestre jön vendégtanárnak.

Ám tudatlanságában Szabó Béla százados Knoflicsek nevét fonetikai gúnynak vette, s olyan lett a feje, mint egy leninista cékla: piros és kopasz. Annyira kijött a sodrából, hogy

a Lenin-kép alatt ülve a bibliát idézte! Könnyebb a tevének a tú fokán átmenni, hogyanem az elvtársnak Londonba kijutni.

Icsvics hüledezett: még a kötőszót is pontosan citálta a kopó! Keze a szocialista stílusú íróasztalon heverő mappán nyugodott, melyben Icsvics reményei szerint a hön áhított londoni útlevel lapult volna. Kiderült, hogy a mappában másmilyen, bár szintén „hön” típusú dokumentumok lapulnak. Icsvics Londonba írt hön levelei. S a hön válaszok szintén. Sűrű gépírásmásolatban, angol eredetiben és a rendőrségi fordító hiteles magyar tolmácsolásában.

A rendőrséggel

A rendőrséggel Icsvics még jóval a Csengery utca előtt ismerkedett meg, 1968 nyarán a Kisstadion melletti Verseny utcában, a Spencer Davis Group koncertje után. Pufogott a kardlap és a gumibot a virágmintás ingeken és blúzokon – igen, blúzokon, mivel sok fiú a mama tarka blúzáat viselte, mert a szocialista konfekcióipar nem követte a San Franciscó-i hippidivatot, másrészt a rendőrök a lányokat sem kímélték: lépést tartottak a Nyugattal, ahol a feministák nyomására a zsaruk egyenjogúan gyepálták a nőket is, ahogyan azt Icsvics az *Eper és vérben* és az *Ifjúsági Magazinban* is láthatta.

Magyarország szellemi fejlődésében jelentős szerepet játszott *A Tenkes kapitánya* című tévésorozat, így Icsvicsben a Kisstadion kerítésénél kétféle érzés tusakodott: labancosan be volt rezelve, de kurucosan villogott a szemé, vö. Buga Jakab. Sőt, már-már Dózsa György unokajaként kacsintott oda két iparitanuló-forma fiúnak, akik kétoldalt fogott láncsal

rángatták le nyergükből a labancokat. Látott egy szőke kurucot is miniszoknyában, aki belekarmolt egy harc-sabajuszos labanc arcába, mire két másik labanc lefogta őt, aztán hárman püfölték gumibottal a vállát és a harangszoknya alól dupla harangnyelv-ként kilógó combjait.

A Kisstadionban Csuri úr is jelen volt, noha már az emberélet útjának felén járhatott. Kordnadrágban és bőrzekében ült a lelátón, onnan intett a zeke szárnyával, mint a varjú, a küzdőtéri kavalkádban tolongó Icsvicsnek.

A zeke belső zsebében rumosüveg villant.

Csuri úr Icsvics szemében az örök ifjúságot és a halhatatlanságot képviselte, noha Icsvics akkoriban még nemigen töprengett ilyesmiken; úgy vélte, elég farmert viselni, s nem törődni az évekkel. Aztán amikor a mamák is farmerszoknyát öltöttek, Icsvics elbizonytalanodott, mit viseljen ő. Végül arra jutott, hogy minden azon múlik, ki viseli a farmert, és hogyan.

Egyébként Csuri úr nem is farmert hordott, hanem régimódi kordpantalólót, amolyan parasztnadrágot; Icsvics a nagypja ruhatárából ismerte ezt a jellegzetes darabot. A nagyfater a szántóföldre járt így, Csuri úr a Zeneakadémiára. Tanítani. Rézgálicfolttal a térdén! Régi, komfortosított présházukban élt Pomázon, művelte a földet, permetezte a szőlőt, s HÉV-vel ingázott Pestre, ahol a furulya tanszéken tanított.

Rumot ivott vörösborral, s bevallása szerint még sohasem ült kocsmában. Kizárólag állva ivott, s alacsony természetű lévén szinte ágaskodnia kellett a pultnál, az italt pedig úgy hajtotta fel, mintha a derekát nyújtóztatná. E rendszeres tornamutatvány dacára Csuri úrnak, nevéhez híven, cipóívben

hajlott nyakig a háta, hófehér haja vattaként torlódott a vállára.

A rendőrroham idején Icsvics csak egy villanásnyi időre látta őt. Az öreg éppen megállított egy lovas rendőrt, mintha érdeklődne, merre kell menni. Úgy tűnt, hogy Csuri úr szavaitól a lovas rendőrnek, konkrétan a lónak, földbe gyökerezik a lába. Lehet, hogy a rum hatására, Csuri úr már görögül beszélt, mint az Akropoliszon, amit a görög rendőrök sem értettek, hát még a magyarok, pláne a ló.

Belgrádban a diáktüntetések idején

Belgrádban a diáktüntetések idején, 1992 nyarán Icsvics ugyanazt a kettős, kurucos és labancos borzongást élte át, mint 1968-ban a Kisstadionnál. A belgrádi Egyetem téren a rockkoncert előtti zsidongás és a forradalmi zavargás hangulati egyvelege uralkodott, Icsvicsnek úgyszólván csajozni támadt kedve, sőt egy pillanatig azt hitte, hogy a csajok is krapekoznak, mert egy szemrevaló bölcsészlány (ez lerítt róla) odalépett hozzá, s feléje nyúlt, mintha ölelkezni akarna, de kiderült, hogy csak az „Elég volt!” feliratú jelvényt szeretné Icsvics pólójára tűzni.

Icsvics késő délután érkezett Belgrádba, hétvége vagy ünnepnap lehetett, az utcák néptelenek voltak, de az Egyetem téren nyüzsgött a tömeg.

„Apa, tán elessek a fronton, hogy te észhez térj?”

Ez díszelgett a kerítésnyi hosszúságú transzparenseen, míg a jelszavakkal és aranyköpésekkel teli „Siratófal” frissen ragasztott plakát hirdette az esti programot: „Irány a medve barlangja!”

A három hete tartó sztrájk csúcspontján a diákok elhatározták, hogy kilépnek az egyetem biztonságot adó, de tiltakozásuknak korlátot szabó falai közül, s a diktátor házához vonulnak, aki, mintha a sors gúnyolódna, a Tolsztoj utcában lakik, ha ugyan egy diktátor „lakik” valahol. (Icsvics a Szerb panoráma híreit fogalmazva úgy döntött, jobb lesz az „él rezidenzájában”).

Vegyes érzelmekkel nézte a felvonulást irányító diákvezéreket: ilyenekből lesznek a KISZ-titkárok, a pártmuftik és a miniszterek. Hangszóróból dirigálták, ki hova menjen, hova álljon, ne úgy, mint az ökörhugyozás, nem vagyunk tánciskolában, te buzi, nem voltál katona?

Közben a hangfalból Lennon kántálta, hogy *Give Peace a Chance*.

Végül a diákok kettős sorba verődtek, kézen fogva, mint a kisiskolások. Szabad kezükben az indexet lobogtatták, remélve, hogy ez visszatartja a rendőröket: diákok vagyunk mi, fegyverünk egy szál se, illetve az index a mi fegyverünk.

Már a színházig kígyózott a sor, amikor az Egyetem tér fölött leszakadt az ég. Icsvics nem tudta eldönteni, zápor-e vagy zivatar, esetleg vihar, de a felhőszakadás szó tökéletesen kifejezte az eseményt.

Látni se lehetett a lezúduló víztömegetől. Icsvics csak annyit tudott kivenni az esőfüggönyön át, hogy a sor felbomlik, sokan az árkádok alá menekülnek, mások a falhoz lapulnak, és sátracsakaként fejük fölé tartják kemény fedeles indexüket.

Jellemző a diákok naivitására, hogy nem gyanakodtak politikai manipulációra, miszerint a zuhét a diktátor rendelte el; e felismeréshez Icsvics kifinomult politikai éleslátására volt szükség. Éppen arra készült, hogy

legalább a mellette ázó kamaszoknak felnyissa a szemét, amikor a srácok lepisszegték: kuss, a vezérek új lemezt tettek fel.

Hát hogy új, azon Icsvics csak mosolygott egyet:

– Ez a *Hair*, picikéim.

Rekedt hang énekelte, vagy inkább csak dörmögte a dalt, aztán a dallamot felkapta egy másik, majd egy harmadik énekes, végül a zenekar is beleerősített, s teljes hangerővel felzúgott a *Hair* befejező slágere, a *Let the Sunshine in* – vagyis *Süss fel, nap!*

Icsvics megdöbbenve nézte, hogy mire a *Hair* kórusa a *Süss fel, nap* refrénjéhez ér, a belgrádi Egyetem tér fölött eloszlanak a felhők, s az elázott diákokat beragyogja a lemenő nap fénye.

„Rábasztam”, morogta Icsvics, s kikapcsolta a kamerát; dokumentumfilmben nincs helye csodáknak. Akkor sem, ha megtörténtek.

Vaklárma

Vaklárma nem helyeselte, hogy Icsvics a belgrádi diáklázadásokat mutogatja a *Szerb panorámában*; a vak szerint a tüntető diákokat ugyanazok a világirányító sötét hatalmak pénzelik, amelyek Jugoszlávia feldarabolását szorgalmazták. Céljuk most a szerb nemzeti egység megbontása, s ehhez használják fel a naiv egyetemistákat, hangoztatta a vak.

Vaklárma gyermekfejjel vesztette el a látását, amikor a Pomáz és Budakalász közötti mezőn egy második világháborús gránátot talált, és szétszerelte. A robbanáskor, érthetetlen módon, a keze csak bekormozódott, ellenben mindkét szeme odalett.

Azóta a hangok alapján tájékozódik, mindenkit felismer a lépteiről,

a motorzaj alapján bemondja az autómárkát, megkülönbözteti a férfi- és női kerékpár surrogását, és zúgásuk szerint azonosítja a repülőgépjáratokat; hátravetett fejjel a magasba fülel, s közli a városok nevét, melyeket a gép összeköt az égen.

A Hosszú Szávó vállára helyezve kezét, Vaklárma naphosszat járta a falut, mindenről tudott, mindenkit ismert s mindenről véleményt formált, folyton rádiót hallgatott, sőt ahogy mondta: rendkívül *olvasott* volt, mert a Szávó regényeket és verseket olvasott fel neki, a népköltészetet pedig kiskorában tanulta meg kívülről a naganyjától.

Icsvicssel rengeteget polemizált a sajtó hatalmáról, különösen a televízió mindenható befolyásáról. S miután a magyarországi szerbeknek egyetlen tévémagazinjuk van, Vaklárma hangsúlyozta Icsvics felelősségét, főleg most, mondta az 1990-es évek elején, e viszontagságos időkben, amikor az egész világ a szerbek ellen fordult; Vaklárma szerint Icsvicsnek az a feladata, hogy helyrebillentse az egyensúlyt, s kiderüljön az igazság: hogy a szerbeknek van igazuk.

Ehelyett Icsvics a diákokról pofázik a tévében, zúgolódott Vaklárma. Azokat reklámozza, akik a széthúzás magvait hintik szét, most, amikor teljes összefogásra lenne szükség az alapvető nemzeti érdekek alapján.

Icsvics felszisszent.

Nemzeti érdek, nemzeti érdek! Nagyon furcsa dolog ez a nemzeti érdek. Ha egy csaj anyagi érdekből megy férjhez, ugat az egész falu, de a nemzeti érdektől mindenki elájul, mondta Icsvics, s amikor Vaklárma megjegyezte, hogy a csajok és a nemzeti érdekek között azért van némi különbség, Icsvics bólintott:

– Ja. A csajokat meg lehet kefélni.

Mit lehet mondani?

„Mit lehet mondani egy férjnek a feleség szoknyája alól?“, tépelődött Icsvics Twistné kasmírszoknyájával a fején.

Kikászálódott a szekrényből, ahol édes utóálmából telefoncsörgés riasztotta fel.

– Hello, my chickabiddy – dorombolta a kagylóba Mr. Twist az Óperencián túlról.

– Pipikéd a nénikéd – morogta Icsvics, dühében magyarul.

– Sorry? – hüledezett Mr. Twist, Icsvics pedig immár angolul közölte, hogy ez nem a baromfiintézet, hanem a magyar nagykövetség, azzal lecsapta a kagylót.

„Mégiscsak pofátlanság“, idézte egy kecskeméti kiképzőtiszt szókincséből. Mr. Twistről nem lehetne megmintázni a figyelmesség szobrát. „Ha New Yorkban éjszaka van, mért nem alszik, mint a hülye? Ha viszont nappal van, mért nem dolgozik, mint az állat? Elvégre kiküldetésben van.“ Hogy jön ahhoz, hogy beletelefonáljon Icsvics álmába? Talán azt képzei, hogy „mindent szabad“, pusztán azért, mert Icsvics az álmodó Mr. Twist ágyában, illetve szekrényében álmodja? Icsvics szerint ez nemcsak példátlan rátartóság, hanem igazi önzés.

E gondolataival Icsvics persze nem állhatott volna modellt a hála szobrához. Pedig zsörtölődés helyett hálát kellett volna éreznie Mr. Twist iránt, amiért időben felébresztette őt, hiszen nemsokára jön a bejárónő, s Icsvics még nem is reggelizett, s le se zuhanyozott.

A zuhanyzásról eszébe jutott az öltözködés, arról meg a cipő, amely feltörte a lábát. Mi lenne, ha rendelkezési jogát kiterjesztené Mr. Twist csukáira is? Persze kérdés, mennyire bízhat az asszonyban.

– Remélem, nem a Chaplinhez ment férjhez.

Szerencsére ismét bebizonyosodott, hogy Icsvics számíthat erre a nőre: Twistné olyan férjet választott, aki kényelmes lábbelit hord. Még lúdtalpbe-tétet sem visel. Icsvics kezdte megérteni az asszony választását. „Talán nincs láb-gombája”, fokozta az eszményítést, amikor fölpróbálta Mr. Twist szandálját. Jól állt az ádámkosztümhöz. Így járkálnak a kényes talpú nudisták Budakalászon, az Omszki-tó partján.

Ősei földjén

Ősei földjén spárgázva a lavór fölött, Icsvics mindig úgy képzelte, hogy a spájz és a mosdókamra agyagföldje anyagi és agyagi mivoltában, azaz konkrétan azonos az ősök ősi lába által taposott ősi földdel. „Ugyanazok a molekulák, vagy mi.”

Kint az udvaron más a helyzet, az a föld csak jelképesen ősi, hiszen ott a talaj folyton változik, mossa az eső, viszi a szél, s a többi; de benn a falak között, a háromszáz éve ásott alapok közti föld most is ugyanaz, amely a ház építésekor volt.

Mint egy kő a múzeumban.

Állt a fürdőkádban, melyben Twistné szokott lubickolni. Icsvics porcelánkádnak nézte. Nekik is van porcelánjuk Pomázon: a vasárnapi levesestál, Kovilyka nagy hozománya; abban találják a húslevest.

Ez a stafírungból származó tál lebegett Icsvics szeme előtt, amíg zuhanyozás közben a Twist család fürdőkádjába vizelt. Innen a Temzébe folyik, gondolta, onnan az Északi-tengerbe, majd az Óperenciába. Így jut el az ér az óceánig, idézte a híres verset. („Ezek szerint Ady is a kádba brunyált Párizsban.”)

Reggelizés közben, immár Mr. Twist kényelmes szandáljában, rájött, hogy talpa itt is ősi földet tapos. Ezek szerint az ősiség nem a pomázi föld privilégiuma. Ezt a londoni házat is ősök építették, miután kiásták az alapjait, melyek között ugyanolyan ősi földmolekulák (vagy mi) nyugszanak, mint a magyar föld molekulái, melyeket a török elől menekülő szerbek ástak körül.

„Szerb föld, magyar föld, török föld, angol föld, ugyanaz a föld”, gázolt át a szobán, ahol ismét megcsörrent a telefon. Ezúttal nem a férj okvetetlenkedett, hanem Twistné aggódott, hogy Icsvics elaludt a szekrényben. Az asszony bemondta a pontos időt, és felszólította Icsvicset, hogy hagyja el a házat, mert mindjárt ott a házvezetőnő.

Icsvics dohogott: reggeli kapkodás?
Hol az angol hidegvér?

Mint a szél kergette felhők, úgy foszlottak a legendák szét a valóságban.

Jugóból a menekültek

Jugóból a menekültek rengeteg új szót hoztak, a belgrádi utca nyelvével frissítették fel a magyarországi szerbek konzervált, de elaggott, s egyre apadó és fakuló szókincsét. Kiderült például, hogy a jugoszlávok a kávé kizárólag kávécskának hívják. Legalábbis a nők. Icsvics kezdte megérteni a délszláv háború okait: a magyar férfiak is fegyvert ragadnának, ha a nők reggeltől estig azt csicseregnek, hogy kávécskát akarnak inni. A férfiak ettől úgy begorombulnának, hogy öltre mennének a Kisalföld vagy az Őrség szuverenitásáért.

A kicsinyítő képző dacára Babics Baba literszámra szlopalta a kávé, látástól vakulásig. Icsvics, a hajnali

szerelem híve, kéjesen nyújtózott ébredező zsigereinek pitymallati bizsergésétől bódultan, de a párna túlsó felén senkinek sem domborodtak a friss kifli illatához hasonlatos csáberóvel rendelkező, zsömleszerű idomai: Baba a szoba közepén csúcsosodó kupleráj tetején trónolt, és kávécskát ivott. Rengeteg bögréből, mert mindegyik alján egy-egy korty otthagytott kávécska lötyögött mindig.

– Ha ezeket összeöntenéd, sohasem kellene újat főzni – filozofált Icsvics, de Babics Baba a szerbekre akkoriban jellemező nacionalista sértődöttség szellemében azt felelte, hogy az osztrák-magyarok (!?) mindig is híresek voltak a smucigságukról. A magyarországi szerbek ezt átvették, és azért fognak kihalni, mert nem isznak elég folyadékot. Főleg kávécskát. Igaz, borocskát, söröcskét és pálinkácskát vedelnek, azt látta a Baba a szentendrei búcsúban. Ha azon múlik, sose fognak kihalni.

Ekkor Icsvics már a fotel karfáján billegő hamutartó zuhanásának elhárításán buzgólkodott, s ha pirkadati bizsergése a kávécska emlegetésétől nem csökkent nullára, rávetette magát a Babára.

– Kávészünet! – lihegte a Baba fülébe, tudván, hogy a csimborasszót újabb kicsinyítő képző követi majd: Babics Baba újabb kávécskát fog főzni magának.

Mikor Icsvics kifejtette véleményét a kávécska és a délszláv háború közötti összefüggésről, a Baba lehurrogta őt; szemét dolog ezzel szellemeskedni, miközben odalenn öldöklés folyik. Egy borzalom, melyet senki sem ért, s amelyről senki sem hitte, hogy bekövetkezhet. Nem olyan régen, a Baba jól emlékszik rá, mindenki elérzékenyülve nézte a tévében a jugoszláv néphadsereg szokásos évi

díszszemléjét! Tudja-e egyáltalán egy magyarországi szerb, mi volt december huszonkettedike?

– Szerb Mikulás?

– Dugulj el! – vihogott a Baba, majd elmondta, hogy Jugoszláviában ez volt a hadsereg napja, a náci megszállókat kiverő fegyveres erők ünnepe, melyen a díszegyenruhás veteránok és mai utódaik együtt masíroztak a katonazenekar muzsikájára, miközben a tribünön kisiskolások és gimnazisták interpretáltak alkalmi verseket.

– Intejpjetájtak?

– Hülye!

Ki gondolta volna akkor, hogy baj lehet egy jogállamban, melynek békéjét és biztonságát ilyen lelkes és nyalka ifjakkól álló honvédség szavatolja? Európa harmadik legerősebb hadserege.

Icsvics közölte, hogy a Baba lelkesedése igencsak elkámpicsorító, mert ezek szerint John Lennon hiába élt. Ugyanakkor Icsvics végre felismerte, hogy a jugók éppen arra faragtak rá, hogy szerették a hadseregüket. Szerették, mert erős volt. A Trabant tulajdonosa nem szereti a kocsiját. A Mercit viszont imádják. Ahogyan a focicsapatot is akkor szeretik, ha erős, és mindig nyer. Ha veszíteni kezd, elzavarják az edzőt.

– A ti diktátorotokkal is így lesz.

Ugyanez a helyzet a hadseregekkel. A jó erős hadsereg nem arra való, hogy díszszemléken parádézzon, és a nyalka egyenruhás kanok láttán meginduljon a bakfisok nyáleválasztása. A sereg arra szolgál, amire való, s ha nem kell szégyellnie az elavult felszerelést és az ócska flintákat, akkor a hadsereg belső szelleme előbb-utóbb megtalálja az ürügyet a lövöldözésre. Nem a sok ember, hanem a sok fegyver a háború oka; Kína és India nem háborúzik, s a brazilok sem. Ellenben

a jó és erős hadseregek gyakorlatilag folyamatosan háborúznak szerte a világon, az amerikai és a szovjet csapatok 1945 óta minden tíz évben legalább egyszer bevonultak valahová, és ott éles háborút vívtak. Az erős és büszke jugoszláv hadsereget sem lehetett békés úton szélnek eresztetni; elkerülhetetlen volt a búcsúháború. Úgyhogy Icsvics a maga részéről meglehetősen frigid tud maradni a Babát lelkesítő katonazenekarok és interpretációk iránt, s a térség tradicionális csóróságában bízva reméli, hogy a környéken soha többé nem lesz semmilyen ütőképes hadsereg, mert ellenkező esetben bármely pillanatban ismét lángra lobbanhat minden, bármelyik határon.

Icsvics tirádájának súlya alatt Babics Baba újabb kávécskát főzött, s a katonai parádékkal kapcsolatban bevallotta, hogy őt a hadsereg mint hímnemű egyedek csoportja erotikus értelemben izgatta mindig; érdekelt, mit csinálnak a férfiak, ha egymás közt vannak, s nem játsszák meg magukat a nők miatt. Legnagyobb élményei közé tartozik a Partizán Belgrád férfi kosarasainak zuhanyzója, melyben

olimpiai bajnokok egész sorát leste meg a női tusolóból még ifikorában; lengő micsodájukkal a beszappanzott ászok olyanok voltak, mint egy habzó elefántcsorda.

Icsvicset ez a sztori Jolánka néni-re, a gimnáziumi takarítónőre emlékeztette, aki a negyedikesek tornaórája után sohasem mulasztotta el, hogy a bent felejtett felmosóröngy ürügyén betörjön a fiúk zuhanyzójába. Icsvics a Babának is javasolta, hogy vállalja el másodállásban a takarítónői posztot a gimiben, mert nagy égés, ha tanárnőként rohagál be a fiúöltözőbe. Babics Baba azonban közölte, hogy a pesti szerb suliban alig vannak fiúk. Icsvics a Holdon él. Az osztályok a lányokkal együtt sem nevezhetők csoportnak. A tantermek félig üresen konganak, mint a vidéki várótermek. A Baba nem is érti, kinek építették őket, de Icsvics tájékoztatta őt, hogy az épületben azelőtt a közös szerbhorvát iskola működött. Akkor még volt élet, a srácok nem fértek be a klotyóba cigizni; néhányan a nőibe szorultak, s a szünetekben folyt az orgia, annyira szerették egymást a szerbek és a horvátok; főleg a fiúk és a lányok.

Eredeti mű:

Петар Милошевић

London, Помаз

1. kiadás*: 1994, Matica srpska, Novi Sad – Római Kiadó, Budapest

2. kiadás: 2014, Agora, Novi Sad – Radinica „Venclović”, Budapest

* Szándékosan meghagyott gépelési hiba. Mert viccességén kívül van értelme is: az eredeti nyelvű regény cirill betűs szövegében latin betűkkel szerepelnek az idegen szavak és szótövek, tehát a ragozott szavakon belül is furcsa betűkép született (pl. politikчки). Ettől egy ismeretlen olvasó annyira *kiakadt*, hogy elkezdte pirossal aláhúzkodni a „hibás” szavakat. Kb. a hatodik oldalig bírta. Vagy megunt a regényt. (A javított példány ma is látható egy újvidéki nyilvános könyvtárban.)